

Anders Björklund, Per-Anders Edin, Bertil Holmlund & Eskil Wadensjö: Arbetsmarknaden

SNS Förlag, Stockholm, 1996

Mot bakgrund av att arbetsmarknadsekonomi en längre tid hört till de mest centrala områdena inom svensk nationalekonomisk forskning är det måhända något överraskande att *Arbetsmarknaden* faktiskt är den första svenskspråkiga läroboken i arbetsmarknadsekonomi. Man kan också fråga sig: vad finns det för skäl att skriva en sådan bok? Varför kan man inte i undervisningen vid universitet och högskolor även i fortsättningen utnyttja någon av de bästa amerikanska läroböckerna (t ex Ehrenberg & Smiths *Modern Labor Economics* eller Filer, Hamermesh & Rees' *The Economics of Work and Pay*) för att lära ut teorin och komplettera dessa med material och bredvidläsning rörande svenska förhållanden?

Den främsta motiveringen för en bok av det här slaget är förstås att den möjliggör en mera ingående behandling av specifikt svenska arbetsmarknadsfrågor och -problem. Sålunda innehåller t ex kapitlet om utbudet av arbetskraft utvidgningar av standardmodellen till att beakta inverkan av skatter och transfereringar, en diskussion som allt som oftast saknas i de amerikanska läroböckerna. Kapitlet om arbetsmarknadspolitik letar man förgäves efter i någon av de mera använda läroböckerna. Ytterligare exempel är avsnitten om arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer (vilka man på grund av de stora skillnaderna i institutionella förhållanden i regel hoppar över i de engelskspråkiga läroböckerna) och avsnittet om invand-

ringen och invandrarnas arbetsmarknad. Förutom att det är ett värde i sig att förstå hur den svenska arbetsmarknaden fungerar är det också viktigt att kunna visa hur teorin kan tillämpas på frågeställningar och problem som de studerande har ett visst mått av förkunskap om. Till en del återspeglar boken även det växande intresset bland nationalekonomer, och arbetsmarknadsekonomer i synnerhet, för institutionella förhållanden och skillnader i institutioner mellan länder.

Varje kapitel innehåller, i något olika ordningsföljder, en redovisning för den grundläggande teorin, några utvidgningar av densamma och/eller tillämpningar på några mer specifika problem, beskrivningar av svenska förhållanden och institutioner samt ett avsnitt i vilket man redogör för forskningsresultat baserade på svenska data. De teoretiska avsnitten är lättlästa utan att för den skull vara ytliga, och författarna är föredömligt noggranna med att påpeka vad man vet respektive inte vet på basis av forskningen hittills.

Karaktäristiskt för arbetsmarknadsekonomisk forskning under de senaste två decennierna har varit att man utnyttjat flera olika slag av informationskällor och att man vinnlagt sig om datats kvalitet. Det är därför utmärkt att författarna använder sig av olika slag av data för att belysa resonemangen: mikrodata (såväl tvärsnitts- och paneluppgifter), tidsserier, historiska data och länderjämförelser. En god pedagogisk

princip är ju att själv föregå med gott exempel.

Boken innehåller utöver inledningskapitlet åtta egentliga kapitel. De två första av dem handlar om individens/marknadens utbud av och företagets/marknadens efterfrågan på arbetskraft. Såsom redan nämnts tar utbudskapitlet på ett förtjänstfullt sätt upp effekterna av skatter och transfereringar. Kapitlet ger dessutom en kort men informationsrik beskrivning av arbetskraftsutbudets utveckling i Sverige samt avslutas med en kritisk diskussion om den ekonomiska forskningen kring utbudets determinanter.

Under de senaste 10–20 åren har utbudsidan ägnats avsevärt mera intresse än efterfrågesidan i den ekonomiska forskningen om arbetsmarknaden. Kapitlet om arbetskrafts-efterfrågan bär tydliga spår av detta. Här redogörs för standardteorin på området och skattningarna av de centrala elasticiteterna på basen av Hamermesh' nyligen publicerade grundliga översikt. Det är påfallande lite svensk forskning, och även forskningsbaserad kunskap från tillämpningar av efterfrågeanalyser lyser med sin frånvaro.

Det fjärde kapitlet om lönestrukturen är däremot relativt långt och diskussionen grundar sig på en omfattande svensk och internationell forskning. Detta är ett område om vilket det finns förhållandevis mycket forskningsbaserad kunskap om svensk arbetsmarknad vilket också är naturligt mot bakgrund av att löneutjämningssträvanden och fördelningspolitiska aspekter har haft relativt stor betydelse i Sverige. Den teoretiska utgångspunkten är här huvudsakligen humankapitalteorin vilket betyder att även när det gäller att förklara löneskillnader mellan olika grupper har man huvudsakligen fokuserat på utbudssidan. Efterfrågeaspekterna tas upp i kapitel fem om anställningskontrakt och

-villkor och behandlar det expanderande forskningsområde som växt ut från kontrakts- och organisationsteorierna och som numera benämns personalekonomi. Detta område kännetecknas av att analysen än så länge är övervägande teoretisk och av att det mesta av den empiriska forskningen avser de amerikanska företagsinterna arbetsmarknaderna. Kapitlet erbjuder en kort men god introduktion i ämnet.

Vid sidan av förändringar i real- och relativlöner är arbetskraftens rörlighet en viktig anpassningsmekanism på arbetsmarknaderna. Kapitel sex presenterar fakta, teorier och analyser rörande geografisk mobilitet (såväl inom som mellan länder) och rörlighet mellan arbetsgivare. Förutom bestämningsfaktorerna till rörlighetens omfattning och ändringar i denna behandlas effekterna av rörlighet för de berörda individerna och arbetsmarknaderna. I detta sammanhang redogörs även för vad man vet om invandrarnas situation på arbetsmarknaden, en angelägen frågeställning mot bakgrund av att nästan var tionde svensk är född utanför landets gränser.

Det sjunde kapitlet behandlar arbetsmarknadens organisationer och teorier om lönebildning på organiserade arbetsmarknader. På detta område finna rätt mycket ny teoretisk och empirisk forskning som presenteras. Dessutom innehåller kapitlet avsnitt om två mindre uppmärksammade temata: organisationsgradens bestämningsfaktorer samt arbetskonflikternas ekonomi.

Bokens två sista kapitel handlar om arbetslöshet respektive arbetsmarknadspolitik. I det åttonde kapitlet presenteras teorier för att förstå uppkomsten av arbetslöshet och varför den kan bli varaktigt hög, men även teorier om arbetsmarknadens effektivitet och individers beteende under arbetslöshet. Vidare ges en rätt ingående beskrivning av den

svenska arbetslöshetens utveckling och struktur. Kapitlet gör ingen hemlighet av att de empiriska beläggen för många av teorierna är svaga och att det alltjämt finns stora luckor i förståelsen av arbetslöshetsutvecklingen såväl i Sverige som i det övriga Europa.

En vanlig uppfattning är att arbetsmarknadspolitiken var den viktigaste förklaringen till de tidigare låga arbetslöshetsnivåerna i Sverige. Även om det är tveksamt om det är en tillräcklig förklaring är de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna av en sådan omfattning att de inte kan negligeras när man diskuterar svensk arbetsmarknad. Kapitel nio startar med en genomgång av motiveringarna för arbetsmarknadspolitik med början från Rehn-Meidner-modellen. Efter en kort beskrivning av utformningen av svensk arbetsmarknadspolitik diskuteras metoder (såväl mikro- som makro-ansatser) för utvärdering av arbetsmarknadspolitikens effekter samt resultaten av utvärderingsstudierna.

Även om boken redogör för forskningsresultat gällande Sverige är den först och främst en lärobok. Läroboksframställningen, dvs att olika temata behandlas lika utförligt oavsett om de är centrala i den aktuella diskussionen eller ej, innebär att nya resultat med lätthet kan infogas och att det förmodligen inte heller är svårt att uppdatera boken i senare upplagor.

Författarna skall ha en eloge för att de på blott 350 sidor förmått täcka in så gott som alla väsentliga delområden. Skall man vara kritisk finns ett område som man kanske har försummat, nämligen arbetsmarknaderna inom den offentliga sektorn. Utlämnandet kan förefalla överraskande mot bakgrund av sektorns storlek och ökade betydelse under de senaste årtiondena. Å andra sidan finns det, som en följd av den amerikanska dominansen i ekonomisk forskning, inte mycket forskning kring denna del

av arbetsmarknaden, vare sig i Sverige eller i andra europeiska länder.

Bokens format innebär också att i synnerhet teoriavsnitten blir något korta. Det som därmed uteblir är den mycket grundliga genomgången av analysmetoder och centrala analytiska resultat som är kännetecknande för de nordamerikanska tegelstenarna. Om man kan undvara någon av de "gamla" läroböckerna eller ej, beror på undervisningens syfte och karaktär. I vilket fall som helst så är *Arbetsmarknaden* en klar förstärkning av undervisningen i arbetsmarknadsekonomi i Sverige.

Arbetsmarknadsekonomiska forskare, framför allt i de nordiska länderna, har mycket att lära av denna bok, men den starka fokuseringen på svenska förhållanden innebär nog att marknaden finns i Sverige. Differenserna mellan t ex de nordiska länderna är trots allt så stora att om den skulle användas vid t ex danska högskolor och universitet skulle man vara tvungen att ta fram mängder med information om dansk arbetsmarknad och det kan man lika väl göra i anslutning till någon av de engelskspråkiga läroböckerna. En viktig förutsättning för att skriva en relativt heltäckande lärobok för forskningsanknuten undervisning är att det finns relativt mycket forskningsresultat rörande ifrågavarande lands arbetsmarknad. Även om den förutsättningen dessvärre inte alltid är lika väl uppfylld som i Sverige kan man hoppas *Arbetsmarknaden* kommer att tjäna som en förebild för och inspirationskälla till motsvarande insatser även i andra länder.

Professor **Tor Eriksson**

Handelshøjskolen i Århus och Centre for Labour Market and Social Research
Danmark

Referenser

- Ehrenberg, R G & Smith R S (1996), *Modern Labor Economics: Theory and Public Policy*. Addison-Wesley, Ma.
- Filer, R K, Hamermesh, D S & Rees, A (1996), *The Economics of Work and Pay*. Harper Collins, New York.